

Vlaamse Regering

**Ministerieel besluit tot voorlopige aanduiding van de ankerplaats
De Liereman te Oud-Turnhout en Arendonk**

DE VLAAMSE MINISTER VAN BESTUURSZAKEN, BINNENLANDS BESTUUR,
INBURGERING, TOERISME EN VLAAMSE RAND,

Gelet op het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, gewijzigd bij de decreten van 21 oktober 1997, 18 mei 1999, 8 december 2000, 21 december 2001, 19 juli 2002, 13 februari 2004, 10 maart 2006, 16 juni 2006 en 27 maart 2009;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2009 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, gewijzigd bij besluit van 24 juli 2009,

BESLUIT:

Artikel 1. De Liereman te Oud-Turnhout en Arendonk wordt voorlopig aangeduid als ankerplaats overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, gewijzigd bij de decreten van 21 oktober 1997, 18 mei 1999, 8 december 2000, 21 december 2001, 19 juli 2002, 13 februari 2004, 10 maart 2006, 16 juni 2006 en 27 maart 2009.

Art. 2. § 1. Het algemeen belang dat de aanduiding verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

1° natuurwetenschappelijke waarde:

De natuurwetenschappelijke waarde van het gebied moet vooral gesitueerd worden in het deelgebied "Landschap De Liereman". De abiotische waarden (aardkundige waarden, de intactheid van het hydrologisch systeem) en kwaliteit ervan hebben gezorgd voor een naar Vlaamse normen gaaf geheel van heidesystemen (van bos over heischraal grasland naar droge en natte heide tot hoogveenachtige vegetaties). Daarbij valt de zeer hoge biodiversiteit, de volledigheid van de vegetatietypes en het grote aantal zeldzame levensgemeenschappen en soorten op.

In de andere deelgebieden is de natuurwetenschappelijke waarde van een beperkter kwaliteitsniveau. Toch komen er interessante bossen en fragmenten van andere levensgemeenschappen voor. In nagenoeg alle gevallen gaat het om bosvegetaties, waarbij een aantal grotere boscomplexen voorkomen. Tevens is er het voorkomen van een aantal vogelsoorten (vogels van grote bossen, weidevogels), die ook deze gebieden een natuurwetenschappelijke waarde geeft. Onderstaand volgt het overzicht van de vastgestelde natuurwetenschappelijke waarden per deelgebied (en voor het deelgebied "Landschap De Liereman" per onderdeel van dit gebied):

1. Het infield :

- a) Voormalige akkerbodem met eikenstructuur errond en de bijhorende stinzefflora met Meiklokje.
- b) Plaggenbodems op diverse plaatsen;
- c) De eiken – berkenbossen;
- d) De broekbossen van het type *Carici elongatae – Alnetum* en *Carici curtae – Betuletum*, voornamelijk op het domein Misonne;
- e) Beekdalgraslanden;
- f) Galigaanmoeras, enkel op het domein Misonne (*Cladietum marisci*)
- g) Populieren: oude rassen op het domein Misonne;

2. Het outfield

- 'Landschap De Liereman'

Algemeen

- a) Het gehele hydrologische systeem met een gesloten systeem van inzijgebieden en kwelgebieden waarbij de kwaliteit en kwantiteit van de waterstromen (zowel ondergronds als oppervlaktewater) bepalend zijn voor de natuurhistorische waarden van het gebied;
- b) Het totaal aan levensgemeenschappen onder de grote noemer van schrale vegetaties op zand met een variatie van zeer nat tot zeer droog (droge bossen, droge heide, heischrale graslanden (droog en nat), vochtige heide, broekbossen, hoogveenachtige vegetaties) in relatie tot de bijhorende bodems;
- c) Het voorkomen van diverse habitats en soorten, die op Europese schaal beschermd zijn (Natura 2000).

Hoge Mierdse Heide / Korhaan

- a) Opbouw van zuid naar noord met bos, halfopen heide en open heischraal grasland;
- b) Droge heide met:
 - *Genisto anglicae – Callunetum*;
 - *Spergulo – Corynephorretum*.
- c) Heischrale graslanden met:
 - *Gentiano pneumonanthes – Nardetum*;
 - *Galio hercynici – Festucetum ovinae*.

- d) Landduinen en periferie: naast de algemene waarde van het complex en het bijhorende macro – en micro – reliëf;
- e) Usselo – bodem met Alleröd - veen;
- f) Podsolen;
- g) Windkuilen.

Rood Goor / Groot Moddergoor

- a) Het voorkomen van een gesloten hydrologisch systeem met inzig- en kwelgebieden. Ondanks problemen met de kwaliteit van het inziggebied (De Zeshonderd) blijkt de kwaliteit van het kwelwater momenteel nog vrij goed te zijn.
- b) Eiken – berkenbos met *Betulo – quercetum roboris*, waarin plaatselijk restanten van de droge heide met *Genisto anglicae – Callunetum* te zien zijn.

De Braekeleer

- a) Permanente graslanden met een centrale waterpartij die door Natuurpunt beheerd worden in functie van weidevogels en de weidevogelpopulaties an sich;
- b) Onkruidakker die dienst doet als broed- en foerageerplaats voor allerlei akkervogels.

De Liereman

- a) De reliëfstructuur, met het name het micro – reliëf (afwisseling van hoogveenachtige bulten en de vervenende plassen, mozaïeken van natte en droge heide);
- b) Het voorkomen van een gesloten hydrologisch systeem met inzig- en kwelgebieden. Ondanks problemen met de kwaliteit van het inziggebied (Laks) blijkt de kwaliteit van het kwelwater momenteel nog vrij goed te zijn. Oplossingen zijn wel noodzakelijk;
- c) Eiken – berkenbos met *Betulo – quercetum roboris*
- d) Droge heide met:
 - *Genisto anglicae – Callunetum*;
 - *Spergulo – Corynephorretum*.
- e) Heischrale graslanden met:
 - *Gentiano pneumonanthes – Nardetum*;
 - *Galio hercynici – Festucetum ovinae*.
- f) Natte heide en venen met:
 - *Sphagno – Rhynchosporetum* en *Erico – Sphagnetum magellanica*;
 - *Ericetum tetralix*.
- g) Natte bossen met:
 - *Carici elongatae – Alnetum*;
 - *Carici curtae – Betuletum*.
- h) *Myrica gale*
- i) Vliegdennen

- j) Geologie: vermoedelijk perimariene en fluviatiele afzettingen, afgewisseld met ingeblazen en weer uitgestoven zanden en periodes van verving. In deze zone wordt ook riviergrint gevonden;
- k) Veen: sediment en actief proces;
- l) Veen onder dijkstructuur;
- m) Trilveen.

Brouwersheide / Laks

- a) Eiken – berkenbos met *Betulo – quercetum roboris*;
- b) Heischrale graslanden met:
 - *Gentiano pneumonanthes – Nardetum*;
 - *Galio hercynici – Festucetum ovinae*.
- c) Natte bossen met:
 - *Carici elongatae – Alnetum*;
 - *Carici curtae – Betuletum*.

- De Laks

- a) Eiken – berkenbos met *Betulo – quercetum roboris*, waarin plaatselijk erg veel blauwe bosbes voorkomt en waarin plaatselijk restanten van de droge heide met *Genisto anglicae – Callunetum*.
- b) Akkerbodem onder dennenbos Kievitweg;

2° historische waarde:

De ankerplaats is op diverse wijzen en in heel verschillende tijdslagen belangrijk om haar historische waarde:

Uit diverse archeologische onderzoeken, maar vooral uit het waarderend onderzoek van 2008 blijkt de hoge waarde van het gebied, vooral in de landduinen in het deelgebied "Landschap De Liereman" (met aansluitend het deelgebied Hanenberg van De Zeshonderd). Daarbij zijn er een aantal vondsten uit het Midden – Paleolithicum, uit het Mesolithicum en uit het Neolithicum.

Het gehele landschap is te beschouwen als een uniek voorbeeld van een historisch – economisch heidesysteem. Zowel op het niveau van het infield als het outfield zijn er belangrijke restanten te zien, die de historische landschapstructuur nog in grote lijnen en/of in belangrijke delen intact laat, al is het grondgebruik op de meeste plaatsen gewijzigd. Binnen die historisch – economische context zijn er heel wat sporen van de impact van de mens op het landschap.

De Zeshonderd als voorbeeld van de ontginningsgeschiedenis van de Kempen vanaf het midden van de 19^e eeuw.

Per deelgebied zijn volgende waarden op te sommen :

1. Het infield

- a) Pleinnederzetting als structuur ter hoogte van Schuurhovenberg en Brunostraat;
- b) Pleinnederzetting of restant ervan ter hoogte van het kruispunt Schuurhovenberg De Blokken;
- c) Huibestraatje;
- d) Grens tussen infield en outfield met houtkant, oude eiken en dubbele podsol ter hoogte van Bezoekercentrum en Lieremansweg.
- e) Perceelstructuur in het Vlaams reservaat Echelkuil met kleinschalige graslanden met houtkanten en bomenrijen;
- f) Rabattenstructuur in grasland langs Aa ter hoogte van Schuurhovendijk, onder bos ter hoogte van het Huibestraatje en langs de noord – zuidreef in het Vlaams natuurreservaat Echelkuil;
- g) Uitgeveende / uitgebrikte gronden in de vallei van de Aa;
- h) Jachthuis Misonne;
- i) Vijvers met brug over de Grote vijver en het zwemdok op het domein Misonne;
- j) De echelkuilen (kweekplaats voor Medicinale bloedzuiger) met de bijhorende dijkstructuren op het domein Misonne;
- k) Treinsporen Decauville;
- l) Voormalige akkerbodem met eikenstructuur errond en de bijhorende stinzefflora met Meiklokje.

2. Het outfield

- 'Landschap De Liereman'

Algemeen

- a) De zichtbare tweedeling tussen infield en outfield en de geleidelijk toenemende extensiviteit in gebruik in het outfield (van dicht naar ver tegenover infield), die ondermeer zichtbaar is in de bodem (van west naar oost: voormalige beakkerde bodems, éénmaal gespitte bodems, ongestoorde podsol – bodems);

Hoge Mierdse Heide / Korhaan

- a) Rabattenstructuur in dennenbossen of in herstelde heide;
- b) WO II – relictten (loopgraven, schuttersputten en tank – zandwallen) in bossen of in herstelde heide;
- c) Plaatselijke nivelleringen met sporen van landbouw
- d) 'Verdwenen' historische driftwegen en doorgaande wegen: via de gedetailleerde UTM is een historische driftweg te zien. In het veld zijn er hier en daar sporen te zien, maar de weg is niet meer alsdusdanig herkenbaar.

- e) Laat Paleolithicum en Mesolithicum: het gaat hier om één van de grootste en rijkste vindplaatsen in Vlaanderen;
- f) Het hagelkruis op de Korhaan.

Rood Goor / Groot Moddergoor

- a) De oude Heirbaan als historisch tracé naar Oud-Turnhout in de bossen van het Rood Goor, de brug over de Rode Loop als locatie van de Handvonderpaal;

De Braekeleer

- a) Mesolitische vondsten.
- b) Historische stuw in relatie tot de inlaat van kanaalwater

De Liereman

- a) De 19e eeuwse planmatige blokpercelering en de bijhorende wegen;
- b) Historische wegen door de depressie van de Liereman (Lage, Middel en Hoge dijk);
- c) De restanten van de wateringen uit het midden van de 19e eeuw met een aantal (restanten van) stuwen en brugstructuren;
- d) Midden Paleolithicum: één van de weinige vondsten in Vlaanderen en aansluitend bij de vondsten in Oosthoven;
- e) Laat Paleolithicum;
- f) Mesolithicum: het gaat hier om één van de grootste en rijkste vindplaatsen in Vlaanderen;
- g) Neolithicum;
- h) Turfputten;
- i) WO II – erfgoed (gevallen vliegtuigen, crash site);
- j) Schildershoekje: het schildershoekje was een vaste standplaats voor schilders uit de zogenaamde Lieremanschilders met als belangrijkste namen Albert Sohie, Jef Claesen en Eugeen Surinx (allen begin 20^e eeuw).

Brouwersheide / Laks

- a) De 19^e eeuwse planmatige blokpercelering en de bijhorende zandwegen;
- b) Op Brouwersheide zijn er grote oppervlakten van kleinschalige turfwinning, nu onder broekbos. Zowel de veenputjes als de dijkstructuren zijn intact en herkenbaar.
- c) Zandgroeven, vooral op Brouwersheide in functie van de aanleg van de ring van Turnhout;
- d) Akkerbodem onder dennenbos Kievitweg.

- De Laks

- a) WO II – erfgoed met twee herdenkingstekens voor neergestorte vliegtuigen.

3° esthetische waarde:

De esthetische waarde van het gebied moet op vier niveau' s bekeken worden:

De gevarieerde landschapstructuur waarin de historiek leesbaar is met een half gesloten landschap in het voormalige infield en het half open landschap in het voormalige outfield, waarin ook een aantal zeer grote open stukken voorkomen, die zorgen voor sterke vista' s. Bovendien zijn de overgangen tussen infield en outfield als markante landschapsovergangen aanwezig, wat de herkenbaarheid van de landschapsstructuur nog versterkt;

De afwisselende reliëfstructuur: de afwisseling van uitgesproken verschillen in het macro – reliëf en grote open stukken met beperkte reliëfverschillen maken een gevarieerd landschap, waarin de specifieke schaligheid zorgt voor de esthetische waarde. Daarnaast zijn er lokaal ook erg veel micro – reliëfstructuren te vinden;

In het deelgebied "Landschap De Liereman" komen nog grote delen heidevegetaties (in de brede zin van de betekenis). Deze vormen een geheel met een belangrijke herkenningswaarde van de historische eigenheid van de Kempen;

Het kanaal als begrenzende lijn in het noorden van de ankerplaats met het jaagpad (zij het op de andere oever en dus buiten deze ankerplaats).

1. Infield

- a) Pleinnederzetting als structuur ter hoogte van Schuurhovenberg en Brunostraat;
- b) Jachthuis Misonne;
- c) Vijvers met brug over de Grote vijver en het zwemdok.

2. Outfield

- 'Landschap De Liereman'

Hoge Mierdse Heide / Korhaan

- a) Duinengordel als landschappelijke drager;
- b) Opbouw van zuid naar noord met bos, halfopen heide en open heischraal grasland;

De Braekeleer

- a) Permanente graslanden met een centrale waterpartij die door Natuurpunt beheerd worden in functie van weidevogels;

De Liereman

- a) De reliëfstructuur, met name het micro – reliëf (afwisseling van hoogveenachtige bulten en de vervenende plassen, mozaïeken van natte en droge heide);
- b) Schildershoekje: het schildershoekje was een vaste standplaats voor schilders uit de zogenaamde Lieremanschilders met als belangrijkste namen Albert Sohie, Jef Claesen en Eugeen Surinx (allen begin 20^e eeuw)..

4° sociaal-culturele waarde:

De specifieke historiek van de ankerplaats en het nog grotendeels gave karakter ervan omvat an sich een belangrijke sociaal – culturele waarde. In de eerste plaats uit die zich in de herkenningswaarde van het hele gebied als historisch heide – economiesysteem. Momenteel wordt daar nog weinig over gecommuniceerd. Maar er liggen zeker kansen om het landschap als geheel te gaan waarderen en op haar historische relevantie aan de plaatselijke bewoners te duiden.

De geschiedenis van de voorbije eeuw duidt dat belang aan. Reeds voor de Tweede Wereldoorlog was er veel aandacht voor het gebied om zijn landschapecologische en ecologische waarde. Daarbij is er vooral de aandacht van de Lieremanschilders, een niet onbelangrijke schildersschool, die actief was vanaf het einde van de 19^e eeuw en doorheen de hele twintigste eeuw. De belangrijkste vertegenwoordigers van deze school zijn Albert Sohie, Jef Claesen en Eugeen Surinx (allen begin 20^e eeuw). Daarnaast was er de aandacht van de Koninklijke Vereniging voor Natuur- en Stedenschoon, die al in 1923 een artikel (De Ridder) wijdden aan het gebied en opriepen tot de bescherming ervan. In 1933 stond de Liereman en het ruimere landschap mee aan de wieg van de natuurvereniging De Wielewaal, vandaag omgevormd tot Natuurpunt.

Maar ook beleidsmatig stond de Liereman al snel in de belangstelling. In 1939 heeft het gemeentebestuur van Oud – Turnhout het de eerste keer over de waarde van het gebied en in 1940 is de Liereman één van de eerste gebieden in Vlaanderen, die beschermd worden als landschap.

Die sociaal – culturele waarde van de ankerplaats wordt vandaag doorgetrokken via het Bezoekerscentrum “Landschap De Liereman”. Het is ontwikkeld als ontvangst- en startpunt voor vele bezoekers in het gebied en biedt via een permanente tentoonstelling een zicht op landschap, erfgoedwaarden en de ontwikkelingen van het natuurgebied. Vanuit het centrum biedt het gebied een zeer belangrijke waarde

voor diverse vormen van zachte recreatie. Het aantal bezoekers op jaarbasis wordt actueel tussen 80.000 en 100.000 per jaar geschat.

Los van deze algemene elementen zijn er ook de specifieke elementen per deelgebied:

1. Het infield

- a) Vijvers met brug over de Grote vijver en het zwemdok;
- b) De echelkuilen (kweekplaats voor Medicinale bloedzuiger) met de bijhorende dijkstructuren;
- c) Hoogstamboomgaard ter hoogte van Schuurhovendijk;
- d) Boerderij Lage Mierdse Weg 2;
- e) Lusthof met knotlindes en oude bomen ter hoogte van Lage Mierdse Weg 2;

2. Het outfield

- 'Landschap De Liereman'

Hoge Mierdse Heide / Korhaan

- a) WO II – relict (loopgraven, schuttersputten en tank – zandwallen) in bossen of in herstelde heide;
- b) Hagelkruis: symbool van bescherming op de heide, hier gezet naar aanleiding van het ter plaatse overlijden van Frans Segers, stichter van De Wielewaal vzw (voorloper van Natuurpunt) in 1969;
- c) Plaatselijke nivellerings met sporen van landbouw

De Liereman

- a) Jachtputten;
- b) Schildershoekje: het schildershoekje was een vaste standplaats voor schilders uit de zogenaamde Lieremanschilders met als belangrijkste namen Albert Sohie, Jef Claesen en Eugene Surinx (allen begin 20^e eeuw).

5° ruimtelijk-structurende waarde:

De geomorfologie van de ankerplaats heeft in belangrijke mate de geschiedenis van het gebied gestuurd en doet dat nog steeds (Aa-vallei, Lieremandepressie, duinengordel, ...). Hoewel het grondgebruik in de loop van de 20^e eeuw drastisch veranderd is en het historische landschap van de heide – economie slechts in grote restanten (in het deelgebied "Landschap De Liereman") herkenbaar is, is de globale landschapsindeling nog uitstekend te herkennen. Gehucht, oud cultuurland, vallei met grasland, (voormalige) heide zijn nog steeds de ruimtelijke hoofdcomponenten van het landschap. Het historische infield is nog steeds half – gesloten en bebouwd,

terwijl het voormalige outfield weinig bebouwd is en varieert tot half – open en zeer open (hoewel er ook vrij omvangrijke bossen liggen, die het landschap plaatselijk gesloten maken). Die tweedeling met een duidelijke historische component is op zich zeer waardevol. Tegelijk vormt de geologische structuur ook de ruimtelijke basis voor de waardevolle heidevegetaties (in brede zin), die vooral in het deelgebied “Landschap De Liereman” nog talrijk aanwezig zijn.

Een tweede zeer belangrijke ruimtelijk – structurerend element is de wegenstructuur en wel op dubbele wijze:

Een aantal (restanten van) wegen, die terug te voeren zijn op de (post)middeleeuwse periode (Hoge Mierdse weg, Oude Bergstraat, enz.), maar ook restanten van driftwegen (vooral te zien op één plaats in het deelgebied “Landschap De Liereman” / Hoge Mierdse Heide);

De 19e eeuwse planmatige blokpercelering en het bijhorende patroon van zandwegen van de 19e eeuw. Deze hebben het landschap een duidelijke andere structuur gegeven. In de benadering van dit gegeven moet omzichtige beleidskeuze gemaakt worden (zie ook hoofdstuk 9).

Aan de noordrand van het gebied is ook het kanaal Turnhout-Dessel van structurerend belang: de aanwezigheid van het kanaal heeft de isolering van het gebied in sterke mate bepaald.

Per deelgebied zijn die volgende waarden aanwezig :

1. Het infield

- a) Landschapsopbouw langs de Aa met cuestafront en erosieranden, waarbinnen de houtkanten, bomerijen en dreven, ondermeer tussen Doolhof en Aa en langs de Aa en de Laaksloop ter hoogte van de Lage Mierdse Weg;
- b) Perceelstructuur in het Vlaams reservaat Echelkuil met kleinschalige graslanden met houtkanten en bomerijen;
- c) Herstelde kleinschalige perceelstructuur op percelen Natuurpunt met houtkanten tussen Bezoekercentrum, Schuurhovenberg en Liereman;
- d) Rabattenstructuur in grasland langs Aa ter hoogte van Schuurhovendijk, onder bos ter hoogte van het Huibestraatje en langs de noord – zuidreef in het Vlaams natuurreservaat Echelkuil;
- e) Uitgeveende / uitgebikte gronden in de vallei van de Aa;
- f) Eikendreven ten zuiden van Huibestraatje;
- g) Drevenstructuur op het domein Misonne;
- h) Grens tussen infield en outfield met houtkant, oude eiken en dubbele podsol ter hoogte van Bezoekercentrum en Lieremansweg.
- i) Pleinnederzetting als structuur ter hoogte van Schuurhovenberg en Brunostraat;
- j) Pleinnederzetting of restant ervan ter hoogte van het kruispunt Schuurhovenberg De Blokken;
- k) losse bouwstructuur langs Schuurhovenberg, Schuurhovendijk en Lage Mierdse Weg en het tracé van de wegen;

- l) Boerderij Lage Mierdse Weg 2;
- m) Oud tracé Doolhofstraat, parallel aan de Doolhofstraat: deze is eventueel te herstellen in de vorm van een trage weg (wandelweg, fietspad).

1. Het outfield

- 'Landschap De Liereman'

Algemeen

- a) De reliëfstructuur met van zuid naar noord: depressie (Rood Goor en Groot Moddergoor), landduinen (Korhaan en Hoge Mierdse Heide), vlakte met micro – reliëf (Hoge Mierdse Heide), depressie (Liereman), vlakte met micro – reliëf en depressie (Laks – Brouwersheide) en de bijhorende variatie aan bodems;
- b) Het gehele hydrologische systeem met een gesloten systeem van inzijggebieden en kwelgebieden waarbij de kwaliteit en kwantiteit van de waterstromen (zowel ondergronds als oppervlaktewater) bepalend zijn voor de natuurhistorische waarden van het gebied;
- c) De zichtbare tweedeling tussen infield en outfield en de geleidelijk toenemende extensiviteit in gebruik in het outfield (van dicht naar ver tegenover infield), die ondermeer zichtbaar is in de bodem;
- d) 19^e en 20ste eeuwse patroon en voorbeelden van verkaveling en ontginning van het outfield (blokpercelering en zandpadenpatroon, watering, naaldbossen, ...);
- e) Restanten van driftwegen: deze wegen zijn vooral terug te vinden via fjnscalige versies van het Digitaal Hoogtemodel, maar ook in het veld zijn ze plaatselijk waar te nemen (vooral in de landduinen van Hoge Mierdse Heide / Korhaan).

Hoge Mierdse Heide / Korhaan

- a) Duinengordel als landschappelijke drager;
- b) Vlakte tussen duinen en Liereman met plaatselijk en deels nog bestaand, deels hersteld micro – reliëf;
- c) Historische doorgaande weg (Oude Bergstraat);
- d) Dwarse doorsnede van Oude Bergstraat door landduinen;
- e) 19^e eeuwse planmatige blokpercelering en zandwegenstructuur;
- f) 'Verdwenen' historische driftwegen en doorgaande wegen: via de gedetailleerde DHM is een historische driftweg te zien. In het veld zijn er hier en daar sporen te zien, maar de weg is niet meer alsdusdanig herkenbaar.

Rood Goor

- a) De reliëfstructuur met dan voornamelijk de centrale depressie;

- b) De oude Heirbaan als historisch tracé naar Oud-Turnhout in de bossen van het Rood Goor, de brug over de Rode Loop als locatie van de Handvonderpaal;
- c) Het voorkomen van een gesloten hydrologisch systeem met inzijg- en kwelgebieden. Ondanks problemen met de kwaliteit van het inzijggebied (De Zeshonderd) blijkt de kwaliteit van het kwelwater momenteel nog vrij goed te zijn.

De Braekeleer

- a) De 19^e eeuwse planmatige blokpercelering en de bijhorende zandwegen;
- b) Permanente graslanden met een centrale waterpartij die door Natuurpunt beheerd worden in functie van weidevogels;
- c) Het voorkomen van de Brakeleersloop als landschappelijke drager.

De Liereman

- a) De reliëfstructuur, met het name het micro – reliëf (afwisseling van hoogveenachtige bulten en de vervenende plassen, mozaïeken van natte en droge heide);
- b) De 19^e eeuwse planmatige blokpercelering en de bijhorende wegen;
- c) Historische wegen door de depressie van de Liereman (Lage, Middel en Hoge dijk);
- d) De restanten van de wateringten uit het midden van de 19^e eeuw met een aantal (restanten van) stuwen en brugstructuren;
- e) Het voorkomen van een gesloten hydrologisch systeem met inzijg- en kwelgebieden. Ondanks problemen met de kwaliteit van het inzijggebied (Laks) blijkt de kwaliteit van het kwelwater momenteel nog vrij goed te zijn. Oplossingen zijn wel noodzakelijk;
- f) Het voorkomen van de Lieremansloop en Hertekuilloop als landschappelijke dragers.

Brouwersheide / Laks

- a) De 19^e eeuwse planmatige blokpercelering en de bijhorende zandwegen;
- b) Rijen bomen en dreven op Brouwersheide en Laks;
- c) Dubbele beukendreef op Brouwersheide;
- d) De resten van het Klein Moddergoor (nu ingenomen als landbouwgronden, maar zeer nat);
- e) Het Kievitsven.

- De Laks

- a) De Laaksloop, inclusief de steilrand ervan;

- b) De afwisseling van boscomplexen en grote open landbouwgebieden;
- c) De Lage en Hoge Mierdse Weg, die op een tracé van oude driftwegen op de kabinetskaart van de Ferraris te zien zijn, inclusief de bocht die om het ondertussen gedempt Weversven gelegd is;
- d) De 19e eeuwse planmatige blokpercelering en de bijhorende zandwegen;
- e) Beperkte bebouwing en de hiermee gepaard gaande open ruimte;
- f) Het voorkomen van het kanaal Dessel – Schoten in het gebied.

§ 2. De landschapskenmerken die typisch zijn voor de ankerplaats, met inbegrip van de ruimtelijke kenmerken die eigen zijn aan de waarden zijn de volgende:

1. Het infield

In het infield speelt het domein Misonne een wat aparte rol. Het is als jachthuis annex park aangelegd in de jaren '30 van de 20^e eeuw, waarin het vroegere landschap deels bewaard, deels hertekend is. Daardoor komen in dit deelgebied extra veel elementen voor. Deze worden steeds vermeld in de opsomming hieronder.

In verband met de natuurwetenschappelijke waarde :

- a) Voormalige akkerbodem met eikenstructuur errond en de bijhorende stinzefflora met Meiklokje.
- b) Plaggenbodems op diverse plaatsen;
- c) De eiken – berkenbossen;
- d) De broekbossen van het type *Carici elongatae* – *Alnetum* en *Carici curtae* – *Betuletum*, voornamelijk op het domein Misonne;
- e) Beekdalgraslanden;
- f) Galigaanmoeras, enkel op het domein Misonne (*Cladietum marisci*)
- g) Populieren: oude rassen op het domein Misonne;

In verband met de historische waarde:

- a) Pleinnederzetting als structuur ter hoogte van Schuurhovenberg en Brunostraat;
- b) Pleinnederzetting of restant ervan ter hoogte van het kruispunt Schuurhovenberg De Blokken;
- c) Huibestraatje;
- d) Grens tussen infield en outfield met houtkant, oude eiken en dubbele podsol ter hoogte van Bezoekercentrum en Lieremansweg.
- e) Perceelstructuur in het Vlaams reservaat Echelkuil met kleinschalige graslanden met houtkanten en bomenrijen;
- f) Rabattenstructuur in grasland langs Aa ter hoogte van Schuurhovendijk, onder bos ter hoogte van het Huibestraatje en langs de noord – zuidoostreef in het Vlaams natuurreservaat Echelkuil;
- g) Uitgeveende / uitgebikte gronden in de vallei van de Aa;
- h) Jachthuis Misonne;

- i) Vijvers met brug over de Grote vijver en het zwemdok op het domein Misonne;
- j) De echelkuilen (kweekplaats voor Medicinale bloedzuiger) met de bijhorende dijkstructuren op het domein Misonne;
- k) Treinsporen Decauville;
- l) Voormalige akkerbodem met eikenstructuur errond en de bijhorende stinzefflora met Meiklokje.

In verband met de esthetische waarde:

- a) Pleinnederzetting als structuur ter hoogte van Schuurhovenberg en Brunostraat;
- b) Jachthuis Misonne;
- c) Vijvers met brug over de Grote vijver en het zwemdok;

I n verband met de sociaal – culturele waarde:

- a) Vijvers met brug over de Grote vijver en het zwemdok;
- b) De echelkuilen (kweekplaats voor Medicinale bloedzuiger) met de bijhorende dijkstructuren;
- c) Hoogstamboomgaard ter hoogte van Schuurhovendijk;
- d) Boerderij Lage Mierdse Weg 2;
- e) Lusthof met knotlindes en oude bomen ter hoogte van Lage Mierdse Weg 2;

In verband met de ruimtelijk – structurerende waarde:

- a) Landschapsopbouw langs de Aa met cuestafront en erosieranden, waarbinnen de houtkanten, bomenrijen en dreven, ondermeer tussen Doolhof en Aa en langs de Aa en de Laaksloop ter hoogte van de Lage Mierdse Weg;
- b) Perceelstructuur in het Vlaams reservaat Echelkuil met kleinschalige graslanden met houtkanten en bomenrijen;
- c) Herstelde kleinschalige perceelstructuur op percelen Natuurpunt met houtkanten tussen Bezoekercentrum, Schuurhovenberg en Liereman;
- d) Rabattenstructuur in grasland langs Aa ter hoogte van Schuurhovendijk, onder bos ter hoogte van het Huibestraatje en langs de noord – zuidoostreef in het Vlaams natuurreservaat Echelkuil;
- e) Uitgeveende / uitgebikte gronden in de vallei van de Aa;
- f) Eikendreven ten zuiden van Huibestraatje;
- g) Drevenstructuur op het domein Misonne;
- h) Grens tussen infield en outfield met houtkant, oude eiken en dubbele podsol ter hoogte van Bezoekercentrum en Lieremansweg.
- i) Pleinnederzetting als structuur ter hoogte van Schuurhovenberg en Brunostraat;
- j) Pleinnederzetting of restant ervan ter hoogte van het kruispunt Schuurhovenberg De Blokken;
- k) losse bouwstructuur langs Schuurhovenberg, Schuurhovendijk en Lage Mierdse Weg en het tracé van de wegen;
- l) Boerderij Lage Mierdse Weg 2;
- m) Oud tracé Doolhofstraat, parallel aan de Doolhofstraat: deze is eventueel te herstellen in de vorm van een trage weg (wandelpad, fietspad).

2. Het outfield

- 'Landschap De Liereman'

Hier wordt omwille van de veelheid aan elementen het deelgebied nog verder opgedeeld op basis van de eerder vermelde deelgebieden. Voordien wordt echter eerst ingegaan op het gebied als geheel, zij het dat de mate van detail beperkt wordt:

Algemeen voor het hele gebied

In verband met de natuurwetenschappelijke waarde:

- a) Het gehele hydrologische systeem met een gesloten systeem van inziggebieden en kwelgebieden waarbij de kwaliteit en kwantiteit van de waterstromen (zowel ondergronds als oppervlaktewater) bepalend zijn voor de natuurhistorische waarden van het gebied;
- b) Het totaal aan levensgemeenschappen onder de grote noemer van schrale vegetaties op zand met een variatie van zeer nat tot zeer droog (droge bossen, droge heide, heischrale graslanden (droog en nat), vochtige heide, broekbossen, hoogveenachtige vegetaties) in relatie tot de bijhorende bodems;
- c) Het voorkomen van diverse habitats en soorten, die op Europese schaal beschermd zijn (Natura 2000).

In verband met de historische waarde:

- a) De zichtbare tweedeling tussen infield en outfield en de geleidelijk toenemende extensiviteit in gebruik in het outfield (van dicht naar ver tegenover infield), die ondermeer zichtbaar is in de bodem (van west naar oost: voormalige beakkerde bodems, éénmaal gespitte bodems, ongestoorde podsol – bodems);

In verband met de ruimtelijk – structurende waarde:

- a) De reliëfstructuur met van zuid naar noord: depressie (Rood Goor en Groot Moddergoor), landduinen (Korhaan en Hoge Mierdse Heide), vlakte met micro – reliëf (Hoge Mierdse Heide), depressie (Liereman), vlakte met micro – reliëf en depressie (Laks – Brouwersheide) en de bijhorende variatie aan bodems;
- b) Het gehele hydrologische systeem met een gesloten systeem van inziggebieden en kwelgebieden waarbij de kwaliteit en kwantiteit van de waterstromen (zowel ondergronds als oppervlaktewater) bepalend zijn voor de natuurhistorische waarden van het gebied;
- c) De zichtbare tweedeling tussen infield en outfield en de geleidelijk toenemende extensiviteit in gebruik in het outfield (van dicht naar ver tegenover infield), die ondermeer zichtbaar is in de bodem;
- d) 19^e en 20ste eeuws patroon en voorbeelden van verkaveling en ontginning van het outfield (blokpercelering en zandpadenpatroon, watering, naaldbossen, ...);

- e) Restanten van driftwegen: deze wegen zijn vooral terug te vinden via fijnschalige versies van het Digitaal Hoogtemodel, maar ook in het veld zijn ze plaatselijk waar te nemen (vooral in de landduinen van Hoge Mierdse Heide / Korhaan).

Hoge Mierdse Heide / Korhaan

In verband met de natuurwetenschappelijke waarde:

- a) Opbouw van zuid naar noord met bos, halfopen heide en open heischraal grasland;
- b) Droge heide met:
 - *Genisto anglicae* – *Callunetum*;
 - *Spergulo* – *Corynephorretum*.
- c) Heischrale graslanden met:
 - *Gentiano pneumonanthes* – *Nardetum*;
 - *Galio hercynici* – *Festucetum ovinae*.
- d) Landduinen en periferie: naast de algemene waarde van het complex en het bijhorende macro – en micro – reliëf:
 - Usselo – bodem met Alleröd - veen;
 - Podsolen;
 - Windkuilen.

In verband met de historische waarde:

- a) Rabattenstructuur in dennenbossen of in herstelde heide;
- b) WO II – relict (loopgraven, schuttersputten en tank – zandwallen) in bossen of in herstelde heide;
- c) Plaatselijke nivellerings met sporen van landbouw
- d) 'Verdwenen' historische driftwegen en doorgaande wegen: via de gedetailleerde UTM is een historische driftweg te zien. In het veld zijn er hier en daar sporen te zien, maar de weg is niet meer alsdusdanig herkenbaar.
- e) Laat Paleolithicum en Mesolithicum: het gaat hier om één van de grootste en rijkste vindplaatsen in Vlaanderen;
- f) Het hagelkruis op de Korhaan.

In verband met de esthetische waarde:

- a) Duinengordel als landschappelijke drager;
- b) Opbouw van zuid naar noord met bos, halfopen heide en open heischraal grasland;

In verband met de sociaal – culturele waarde:

- a) WO II – relict (loopgraven, schuttersputten en tank – zandwallen) in bossen of in herstelde heide;
- b) Hagelkruis: symbool van bescherming op de heide, hier gezet naar aanleiding van het ter plaatse overlijden van Frans Segers, stichter van De Wielewaal vzw (voorloper van Natuurpunt) in 1969;
- c) Plaatselijke nivellerings met sporen van landbouw.

In verband met de ruimtelijk – structurerende waarde:

- a) Duinengordel als landschappelijke drager;
- b) Vlake tussen duinen en Liereman met plaatselijk en deels nog bestaand, deels hersteld micro – reliëf;
- c) Historische doorgaande weg (Oude Bergstraat);
- d) Dwarse doorsnede van Oude Bergstraat door landduinen;
- e) 19^e eeuwse planmatige blokpercelering en zandwegenstructuur;
- f) 'Verdwenen' historische driftwegen en doorgaande wegen: via de gedetailleerde DHM is een historische driftweg te zien. In het veld zijn er hier en daar sporen te zien, maar de weg is niet meer alsdusdanig herkenbaar.

Rood Goor

In verband met de natuurwetenschappelijke waarde:

- a) Het voorkomen van een gesloten hydrologisch systeem met inzijg- en kwelgebieden. Ondanks problemen met de kwaliteit van het inzijggebied (De Zeshonderd) blijkt de kwaliteit van het kwelwater momenteel nog vrij goed te zijn.
- b) Eiken – berkenbos met *Betulo – quercetum roboris*, waarin plaatselijk restanten van de droge heide met *Genisto anglicae – Callunetum* te zien zijn.

In verband met de historische waarde:

- a) De oude Heirbaan als historisch tracé naar Oud-Turnhout in de bossen van het Rood Goor, de brug over de Rode Loop als locatie van de Handvonderpaal;

In verband met de ruimtelijk – structurerende waarde:

- a) De reliëfstructuur met dan voornamelijk de centrale depressie;
- b) De oude Heirbaan als historisch tracé naar Oud-Turnhout in de bossen van het Rood Goor, de brug over de Rode Loop als locatie van de Handvonderpaal;
- c) Het voorkomen van een gesloten hydrologisch systeem met inzijg- en kwelgebieden. Ondanks problemen met de kwaliteit van het inzijggebied (De Zeshonderd) blijkt de kwaliteit van het kwelwater momenteel nog vrij goed te zijn.

De Brakeleer

In verband met de natuurwetenschappelijke waarde:

- a) Permanente graslanden met een centrale waterpartij die door Natuurpunt beheerd worden in functie van weidevogels en de weidevogelpopulaties an sich;
- b) Onkruidakker die dienst doet als broed- en foerageerplaats voor allerlei akkervogels.

In verband met de historische waarde:

- a) Mesolitische vondsten.

- b) Historische stuw in relatie tot de inlaat van kanaalwater

In verband met de esthetische waarde:

- a) Permanente graslanden met een centrale waterpartij die door Natuurpunt beheerd worden in functie van weidevogels;

In verband met de ruimtelijk – structurerende waarde:

- a) De 19^e eeuwse planmatige blokpercelering en de bijhorende zandwegen;
b) Permanente graslanden met een centrale waterpartij die door Natuurpunt beheerd worden in functie van weidevogels;
c) Het voorkomen van de Brakeleersloop als landschappelijke drager.

De Liereman

In verband met de natuurwetenschappelijke waarde:

- a) De reliëfstructuur, met het name het micro – reliëf (afwisseling van hoogveenachtige bulten en de vervenende plassen, mozaïeken van natte en droge heide);
b) Het voorkomen van een gesloten hydrologisch systeem met inzig- en kwelgebieden. Ondanks problemen met de kwaliteit van het inziggebied (Laks) blijkt de kwaliteit van het kwelwater momenteel nog vrij goed te zijn. Oplossingen zijn wel noodzakelijk;
c) Eiken – berkenbos met *Betulo – quercetum roboris*
d) Droge heide met:
 - *Genisto anglicae – Callunetum*;
 - *Spergulo – Corynephorretum*.

e) Heischrale graslanden met:
 - *Gentiano pneumonanthes – Nardetum*;
 - *Galio hercynici – Festucetum ovinae*.

f) Natte heide en venen met:
 - *Sphagno – Rhynchosporretum* en *Erico – Sphagnetum magellanica*;
 - *Ericetum tetralix*.

g) Natte bossen met:
 - *Carici elongatae – Alnetum*;
 - *Carici curtae – Betuletum*.

h) *Myrica gale*
i) Vliegdennen
j) Geologie: vermoedelijk getijdenafzettingen en fluviaatiele afzettingen, afgewisseld met ingeblazen en weer uitgestoven zanden en periodes van vervening. In deze zone wordt ook riviergrint gevonden;
k) Veën in verschillende verschijningsvormen: in voormalige turfputten is er sprake van actieve veenvorming, op oudere ontveende plaatsen is er sprake van vast veen met kenmerken van hoogveenbultvorming en dan zijn er ook fossiele vormen van veen onder de dijkstructuren van de eerdere genoemde turfputten;
l) Trilveen.

In verband met de historische waarde:

- a) De 19e eeuwse planmatige blokpercelering en de bijhorende wegen;
- b) Historische wegen door de depressie van de Liereman (Lage, Middel en Hoge dijk);
- c) De restanten van de wateringen uit het midden van de 19e eeuw met een aantal (restanten van) stuwen en brugstructuren;
- d) Midden Paleolithicum: één van de weinige vondsten in Vlaanderen en aansluitend bij de vondsten in Oosthoven;
- e) Laat Paleolithicum;
- f) Mesolithicum: het gaat hier om één van de grootste en rijkste vindplaatsen in Vlaanderen;
- g) Neolithicum;
- h) Turfputten;
- i) WO II – erfgoed (gevallen vliegtuigen, crash site);
- j) Schildershoekje: het schildershoekje was een vaste standplaats voor schilders uit de zogenaamde Lieremanschilders met als belangrijkste namen Albert Sohie, Jef Claesen en Eugeen Surinx (allen begin 20^e eeuw).

In verband met de esthetische waarde:

- a) De reliëfstructuur, met het name het micro – reliëf (afwisseling van hoogveenachtige bulten en de vervenende plassen, mozaïeken van natte en droge heide);
- b) Schildershoekje: het schildershoekje was een vaste standplaats voor schilders uit de zogenaamde Lieremanschilders met als belangrijkste namen Albert Sohie, Jef Claesen en Eugeen Surinx (allen begin 20^e eeuw)..

In verband met de sociaal – culturele waarde:

- a) Jachtputten;
- b) Schildershoekje: het schildershoekje was een vaste standplaats voor schilders uit de zogenaamde Lieremanschilders met als belangrijkste namen Albert Sohie, Jef Claesen en Eugeen Surinx (allen begin 20^e eeuw).

In verband met de ruimtelijk – structurende waarde:

- a) De reliëfstructuur, met het name het micro – reliëf (afwisseling van hoogveenachtige bulten en de vervenende plassen, mozaïeken van natte en droge heide);
- b) De 19^e eeuwse planmatige blokpercelering en de bijhorende wegen;
- c) Historische wegen door de depressie van de Liereman (Lage, Middel en Hoge dijk);
- d) De restanten van de wateringen uit het midden van de 19^e eeuw met een aantal (restanten van) stuwen en brugstructuren;
- e) Het voorkomen van een gesloten hydrologisch systeem met inzig- en kwelgebieden. Ondanks problemen met de kwaliteit van het inziggebied (Laks) blijkt de kwaliteit van het kwelwater momenteel nog vrij goed te zijn. Oplossingen zijn wel noodzakelijk;
- f) Het voorkomen van de Lieremansloop en Hertekuilloop als landschappelijke dragers.

Laks - Brouwersheide

In verband met de natuurwetenschappelijke waarde:

- a) Eiken – berkenbos met *Betulo – quercetum roboris*;
- b) Heischrale graslanden met:
 - *Gentiano pneumonanthes – Nardetum*;
 - *Galio hercynici – Festucetum ovinae*.
- c) Natte bossen met:
 - *Carici elongatae – Alnetum*;
 - *Carici curtae – Betuletum*.

In verband met de historische waarde:

- a) De 19^e eeuwse planmatige blokpercelering en de bijhorende zandwegen;
- b) Op Brouwersheide zijn er grote oppervlakten van kleinschalige turfwinning, nu onder broekbos. Zowel de veenputjes als de dijkstructuren zijn intact en herkenbaar.
- c) Zandgroeven, vooral op Brouwersheide in functie van de aanleg van de ring van Turnhout;
- d) Akkerbodem onder dennenbos Kievitweg.

In verband met de ruimtelijk – structurerende waarde:

- a) De 19^e eeuwse planmatige blokpercelering en de bijhorende zandwegen;
- b) Rijen bomen en dreven op Brouwersheide en Laks;
- c) Dubbele beukendreef op Brouwersheide;
- d) De resten van het Klein Moddergoor (nu ingenomen als landbouwgronden, maar zeer nat);
- e) Het Kievitsven.

- De Laks

In verband met de natuurwetenschappelijke waarde:

- a) Eiken – berkenbos met *Betulo – quercetum roboris*, waarin plaatselijk erg veel blauwe bosbes voorkomt en waarin plaatselijk restanten van de droge heide met *Genisto anglicae – Callunetum*.
- b) Akkerbodem onder dennenbos Kievitweg;

In verband met de historische waarde:

- a) WO II – erfgoed met twee herdenkingstekens voor neergestorte vliegtuigen.

In verband met de ruimtelijk – structurerende waarde:

- a) De Laaksloop, inclusief de steilrand ervan;
- b) De afwisseling van boscomplexen en grote open landbouwgebieden;

- c) De Lage en Hoge Mierdse Weg, die op een tracé van oude driftwegen op de kabinetskaart van de Ferraris te zien zijn, inclusief de bocht die om het ondertussen gedempt Weversven gelegd is;
- d) De 19e eeuwse planmatige blokpercelering en de bijhorende zandwegen;
- e) Beperkte bebouwing en de hiermee gepaard gaande open ruimte;
- f) Het voorkomen van het kanaal Dessel – Schoten in het gebied.

Art. 3. De aflijning van de ankerplaats op schaal 1/25.000 wordt weergegeven op het plan als bijlage.

Brussel, 23 JUL 2010

Vlaams Minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en
Vlaamse Rand

Geert BOURGEOIS